

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	2Cdo/145/2022
Identifikačné číslo spisu:	3121204072
Dátum vydania rozhodnutia:	18.08.2022
Meno a priezvisko:	Mgr. Renáta Gavalcová
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2022:3121204072.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky vo veci starostlivosti súdu o maloleté dieťa L. P., nar. H., dieťa rodičov, matky: B. P., rod. S., štátnej občianky U., bývajúcej vo F., zastúpenej splnomocnencom DPP Martaus & Partners, s. r. o., so sídlom v Žiline, Jána Milca 788/5, IČO: 51 174 227 a otca R. P., štátneho občana P., bývajúceho v F., zastúpeného JUDr. Denisou Jánošíkovou, advokátkou, so sídlom v Bratislave Klincová 35, za účasti Úradu komisára pre deti, so sídlom v Bratislave, Odborárske námestie 3, v konaní o návrhu otca na nariadenie neodkladného opatrenia na úpravu rodičovských práv a povinností k maloletému dieťaťu a na úpravu styku, vedenej na Okresnom súde Trenčín pod sp. zn. 31P/57/2021, o dovolaní otca proti uzneseniu Krajského súdu v Trenčíne zo 14. októbra 2021 sp. zn. 17CoP/33/2021, takto

rozhodol:

I. Dovolanie o d m i e t a .

II. Žiaden z účastníkov nemá nárok na náhradu trov dovolacieho konania.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Trenčín (ďalej aj ako „súd prvej inštancie“ alebo „okresný súd“) uznesením z 28. júla 2021 č. k. 31P/57/2021-140 výrokom I. vyhlásil, že Okresný súd Trenčín nemá právomoc vo veci konať, výrokom II. konanie zastavil a výrokom III. rozhodol, že žiaden z účastníkov nemá nárok na náhradu trov konania.

1.1. Súd prvej inštancie takto rozhodol o návrhu otca na nariadenie neodkladného opatrenia, ktorým žiadal, aby súd zveril maloletého do jeho osobnej starostlivosti, pričom by maloletého zastupoval a spravoval jeho majetok, a to až do právoplatného rozhodnutia o rozvode manželstva a o úprave práv a povinností rodičov k maloletému na čas po rozvode. Zároveň žiadal o úpravu styku matky s maloletým dočasne do právoplatného rozhodnutia vo veci samej tak, že matka bude oprávnená stýkať sa s maloletým každý prvý nepárny týždeň v mesiaci v sobotu od 09:00 hod. do 18:00 hod.

1.2. Otec podal na Okresnom súde Trenčín návrh na rozvod manželstva, pričom konanie bolo vedené pod sp. zn. 34P/19/2021. Uznesením z 09. júna 2021, č. k. 34P/19/2021-25, súd konanie zastavil z dôvodu nedostatku riadneho plnomocenstva.

1.3. S ohľadom na predmet konania, súd prvej inštancie postupoval podľa Nariadenia Rady (ES) č.

2201/2003 o súdnej právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností (ďalej len „Nariadenie Brusel II“). Mal za to, že obvyklý pobyt maloletého možno jednoznačne určiť podľa čl. 8 Nariadenia Brusel II tak, že sa v čase začatia konania nachádzal v U.. Vzal do úvahy všetky relevantné skutkové okolnosti posudzovanej veci a dospel k záveru, že maloletý bol plne zaradený do sociálneho a rodinného života v U. a túto skutočnosť nemôže zmeniť ani viacnásobná dočasná prítomnosť dieťaťa na Slovensku za situácie, ak po odlúčení rodičov obaja prejavujú záujem o výkon osobnej starostlivosti o maloleté dieťa, pričom ďalšie skutočnosti, ktorý z rodičov dokáže dieťaťu zabezpečiť lepšiu starostlivosť a výchovu, je predmetom konania o úprave rodičovských práv a povinností k maloletému dieťaťu, o ktorej je oprávnený rozhodnúť súd členského štátu s právomocou na to určenou podľa miesta obvyklého pobytu dieťaťa, tieto skutočnosti nemajú vplyv na určenie právomoci v tom zmysle, že by zakladali obvyklý pobyt dieťaťa v inom členskom štáte.

1.4. Pri posudzovaní obvyklého pobytu maloletého v súlade s judikatúrou SD EÚ prihliadal predovšetkým na skutočnosť, že maloletý má 7 rokov, teda prevažný vplyv na mieru začlenenia dieťaťa do prostredia v U. mali ešte donedávna jeho rodičia, ktorí spolu s maloletým bývali v U., a to až do odchodu otca zo spoločnej domácnosti v januári 2021. V U. rodičia maloletému vytvorili rodinné zázemie s predpokladaným trvaním aj do budúcnosti, keďže po predaji bytu vo F. v marci 2020 sa rodina nasťahovala v júni 2020 do prenajatého domu vo F., a rodičia taktiež v októbri 2020 objednali v U. modulový dom. Pokiaľ sa teda otec aj s maloletým zdržiaval v roku 2020 od marca do júna na Slovensku, vzhľadom na ich návrat späť do U. do prenajatého domu a následné objednanie modulového domu v októbri 2020, išlo jednoznačne len o dočasnú prítomnosť na Slovensku, bez vôle zmeniť vytvorené stabilné rodinné zázemie v U., ktoré chceli rodičia aj naďalej dieťaťu v U. budovať. Súd prvej inštancie ďalej poukázal na skutočnosť, že maloletý bol takisto v U. plne zaradený do sociálneho života, kde dlhodobo navštevoval materskú škôlku. Na Slovensku ho otec zapísal do materskej škôlky až vo februári 2021, avšak súvisle ju ani nenavštevoval, pretože sa na Slovensku súvisle v roku 2021 ani nezdržiaval. Je teda podľa súdu prvej inštancie zrejmé, že maloleté dieťa malo v U. svoje stabilné zázemie, kde mu bola poskytovaná starostlivosť, výchova a bola mu ponúknutá odborná pomoc. V tejto súvislosti nemožno opomenúť podľa názoru súdu prvej inštancie tiež skutočnosť, že v roku 2017 bol maloletému diagnostikovaný atypický autizmus, teda maloletému bola v U. dlhodobo poskytovaná aj zdravotná starostlivosť, túto na Slovensku otec takisto vyhľadal až vo februári 2021.

1.5. Na základe uvedeného mal súd prvej inštancie za to, že sú naplnené predpoklady použitia článku 10 Nariadenia Brusel II pre určenie právomoci vo veciach rodičovských práv a povinností. Súdy členského štátu, v ktorom malo dieťa obvyklý pobyt pred jeho neoprávneným premiestnením (v tomto prípade U. republika), zostávajú príslušné k vydaniu rozhodnutia vo veci rodičovských práv a povinností aj po premiestnení dieťaťa. Právomoc možno priznať súdom nového členského štátu iba za použitia podmienok uvedených v čl. 10 písm. a/ a b/ Nariadenia Brusel II. V tomto prípade však uvedené podmienky nie sú splnené, nakoľko matka dieťaťa nesúhlasí s premiestnením maloletého na Slovensko a mieni iniciovať konanie o navrátenie maloletého do U. republiky, kde má maloletý obvyklý pobyt. Teda matka sa s premiestnením maloletého na Slovensko, resp. zadržiavaním nezmierila, pričom maloletý nebýva po premiestnení na území Slovenskej republiky najmenej po dobu jedného roka, krajinou obvyklého pobytu dieťaťa je U. republika, preto právomoc vo veciach rodičovských práv a povinností k maloletému zostáva zachovaná príslušným súdom U. republiky.

1.6. Keďže súd prvej inštancie nemá vzhľadom na tieto dôvody právomoc na konanie vo veci úpravy rodičovských práv a povinností k maloletému, je zrejmé, že nemá právomoc ani na konanie o nariadenie otcom navrhovaného neodkladného opatrenia a to ani podľa čl. 20 ods. 1 a 2 Nariadenia Brusel II. V tejto veci sa nejedná o žiadny naliehavý prípad, ktorý by oprávňoval prijať okamžite nejaké rozhodnutie neprávomocným súdom. V tejto veci sa jedná o bežný spor medzi rodičmi o úpravu rodičovských práv a povinností k maloletému dieťaťu, otázku zverenia dieťaťa do starostlivosti, zastupovania maloletého dieťaťa a úpravu styku, o ktorých otázkach však môže rozhodnúť len orgán disponujúci právomocou na také konanie, a tým orgánom je súd v krajine obvyklého pobytu dieťaťa, teda jedine súd v U. republike.

1.7. Preto na základe všetkých uvedených skutočností dospel súd prvej inštancie k záveru, že ohľadom úpravy rodičovských práv a povinností k maloletému má právomoc rozhodnúť jedine príslušný U. orgán a súd prvej inštancie nemá právomoc rozhodovať o úprave rodičovských práv a povinností k maloletému. Nedostatok právomoci je prekážkou neodstrániteľnou, súd v konaní nemôže ďalej pokračovať, a pre toto konanie v zmysle článku 17 Nariadenia Brusel II súd prvej inštancie vyhlásil, že

nemá právomoc a konanie v zmysle § 9 a § 161 ods. 2 CSP zastavil. O trovách konania rozhodol podľa § 52 CMP.

2. Krajský súd v Trenčíne (ďalej aj ako „odvolací súd“ alebo „krajský súd“) na odvolanie otca uznesením zo 14. októbra 2021 sp. zn. 17CoP/33/2021 výrokom I. uznesenie súdu prvej inštancie potvrdil a výrokom II. rozhodol, že žiaden z účastníkov nemá nárok na náhradu trov odvolacieho konania.

2.1. Odvolací súd sa stotožnil so záverom súdu prvej inštancie, že súdy Slovenskej republiky nemajú právomoc konať vo veci návrhu otca maloletého na nariadenie neodkladného opatrenia v zmysle čl. 8 ods. 1 Nariadenia Brusel II a bolo potrebné konanie zastaviť. Uviedol, že základným a rozhodujúcim kritériom podľa Nariadenia Brusel II pre určenie právomoci vo veciach rodičovských práv a povinností je, že najvhodnejším konajúcim súdom je príslušný súd členského štátu, v ktorom má maloleté dieťa obvyklý pobyt. Pojem obvyklý pobyt Nariadenie Brusel II neupravuje, iba naň odkazuje v čl. 8 ods. 1, v ktorom je obsiahnutá všeobecná právomoc vo veciach rodičovských práv a povinností k maloletemu dieťaťu.

2.2. Pokiaľ otec maloletého namietal, že v prejednávanej veci bolo potrebné postupovať podľa článku 13, odvolací súd vyhodnotil túto námietku ako neopodstatnenú. Článok 13 Nariadenia Brusel II sa použije len výnimočne, ak nie je možné určiť obvyklý pobyt maloletého dieťaťa a právomoc nemožno založiť podľa článku 12, vtedy majú právomoc súdy toho členského štátu, v ktorom sa maloleté dieťa nachádza. Dočasné, či protiprávne opatrenie jedného z rodičov na pobyte dieťaťa bez ďalšieho nič nemenia. Pojem obvyklý pobyt dieťaťa vyložil Súdny dvor EÚ vo svojom rozsudku vo veci Barbara Mercredi/Richard Chaffe. Z uvedeného rozhodnutia vyplýva, že samotné presťahovanie sa do iného štátu alebo premiestnenie maloletého bez súhlasu druhého rodiča, nezakladá samo osebe automaticky obvyklý pobyt maloletého dieťaťa. V prejednávanej veci súd nepostupoval podľa článku 13 Nariadenia Brusel II z dôvodu, že zo zistených skutočností bolo možné bez pochybností určiť obvyklý pobyt maloletého L. R.. Súd prvej inštancie sa dostatočne zaoberal otázkou skúmania podmienok konania, či je alebo nie je daná právomoc súdu vo veci konať a dospel k správne mu záveru, že obvyklý pobyt maloletého je v U. republike a súdy Slovenskej republiky nemajú právomoc vo veci konať. Súd taktiež prihliadol na trvanie a dôvody pobytu maloletého na území Slovenskej republiky, na jeho rodinné a sociálne väzby. Maloletý sa od narodenia (H.) nepretržite zdržiaval s rodičmi v spoločnej domácnosti v U., kde otec maloletého kúpil byt vo F., a to až do marca 2020, kedy sa otec zdržiaval s maloleťom na území Slovenskej republiky do júna 2020, teda len prechodne bez úmyslu vytvoriť trvalé sociálne a rodinné väzby na Slovensku, keď v júni 2020 sa otec vrátil s maloleťom naspäť do spoločnej domácnosti do U. a následne došlo k objednaniu rodinného domu v U.. Z uvedeného vyplýva, že rodičia s maloleťom v spoločnej domácnosti vytvárali niekoľko rokov rodinné zázemie s predpokladaným trvaním do budúcnosti. Po nezhodách medzi rodičmi maloletého a po odchode otca zo spoločnej domácnosti v U. v januári 2021, otec premiestnil maloletého na územie Slovenskej republiky vo februári 2021, a to bez súhlasu matky, pričom matka odviezla maloletého naspäť do U. v apríli 2021. K ďalšiemu premiestneniu maloletého na územie Slovenskej republiky zo strany otca bez dohody matky došlo v období od mája 2021 do augusta 2021. Je potrebné zdôrazniť, že takéto krátkodobé premiestnenie maloletého na územie Slovenskej republiky zo strany otca v uvedenom rozmedzí, bez vytvorenia bližších a trvalejších sociálnych a rodinných väzieb a bez dlhodobého pobytu s predpokladaným stabilným trvaním, nie je spôsobilé vyvolať zmenu obvyklého pobytu maloletého. Z porovnania trvania dĺžky pobytu maloletého v U. a na Slovensku je zrejmé, že maloletý sa v U. republike od svojho narodenia zdržiaval dlhší čas a prevažnú časť svojho života, a teda tam mal vybudované stabilnejšie výchovné zázemie, keď otec a matka s maloleťom do januára 2021 žili v spoločnej domácnosti, ako aj sociálne zázemie, keď v U. navštevoval materskú školu a bola mu poskytnutá odborná pomoc v dôsledku diagnostikovaného atypického autizmu. Taktiež rodičia absolvovali v U. sedenia u mediátora za účelom odstránenia nezhôd vo veciach starostlivosti o maloletého a úpravy styku. Bez ohľadu na skutočnosť, že otec vo februári 2021 zapísal maloletého do materskej školy na Slovensku a absolvoval s maloleťom odborné psychologické a psychiatrické posedenia, je nepochybné, že v tom čase sa maloletý zdržiaval s otcom na Slovensku len prechodne a krátkodobo (a len v dôsledku svojvoľného premiestnenia zo strany otca), preto maloletý nemohol byť plne zaradený do sociálneho a rodinného života na Slovensku, keď si dlhodobo nevytváral sociálne väzby a následne bol maloletý prevezený matkou naspäť do U., kde má

dlhodobé zázemie. Predmetné svojvoľné premiestnenie maloletého na územie Slovenskej republiky zo strany otca nie je spôsobilé zmeniť dlhodobý vytvorený obvyklý pobyt maloletého v U. a jeho sociálno-rodinné zázemie a väzby. Otec maloletého nepreukázal dostatočne stabilné začlenenie maloletého do sociálneho a rodinného prostredia na Slovensku, keď prítomnosť maloletého na Slovensku má len dočasný a príležitostný charakter, jeho pobyt neodzrkadľuje značnú a podstatnú mieru začlenenia do sociálneho a rodinného prostredia. Súd prihliadol predovšetkým na najlepší záujem maloletého, keď na základe zistených skutočností bolo potrebné ustáliť obvyklý pobyt maloletého na to, aby o konaní o úpravu rodičovských práv a povinností k maloletému rozhodoval ten súd členského štátu, ktorý má k maloletému najbližšie vzhľadom na jeho vybudované sociálne a rodinné zázemie.

2.3. Podľa odvolacieho súdu v prejednávanej veci nie sú splnené podmienky na aplikáciu čl. 20 ods. 1 Nariadenia a nedošlo tak k založeniu právomoci Slovenskej republiky v zmysle článku 20 ods. 1 pre nariadenie otcom navrhovaného neodkladného opatrenia. V danej veci sa totiž nejedná o naliehavý prípad. Takými sú v zmysle čl. 20 ods. 1 Nariadenia Brusel II také situácie, keď sa maloleté dieťa ocitne bez akejkoľvek starostlivosti, alebo situácie, ktoré bezprostredne a vážne ohrozujú alebo narušujú život, zdravie alebo priaznivý vývoj maloletého, alebo majetok maloletého, čo nie je uvedený prípad. Z návrhu otca ani zo spisového materiálu nevyplýva potreba zabezpečiť ochranu maloletého v zmysle uvedeného. Okolnosti týkajúce sa odborných psychologických a psychiatrických vyšetrení a s tým súvisiaca tvrdená vôľa maloletého zostať s otcom na území Slovenskej republiky, budú predmetom preskúmavania v samotnom konaní vo veci samej o rozvod manželstva a úpravu práv a povinností k maloletému. Nijako však nie sú dôkazom toho, že sa maloletý ocitol v ohrození života, zdravia alebo by mohlo dôjsť k narušeniu jeho vývoja.

2.4. Odvolací súd záverom konštatoval, že obvyklý pobyt maloletého je na území U. republiky a pre konanie o nariadenie neodkladného opatrenia navrhovaného otcom maloletého nie je daná právomoc slovenských súdov. Ide o taký nedostatok podmienky konania, ktorý nemožno odstrániť, a preto bolo potrebné v zmysle článku 17 Nariadenia Brusel II vyhlásiť, že súd nemá právomoc a konanie zastaviť podľa § 9 v spojení s § 161 ods. 2 CSP, tak ako to urobil súd prvej inštancie.

2.5. Z dôvodu vecnej správnosti, odvolací súd napadnuté uznesenie potvrdil v zmysle § 387 ods. 1 CSP a o trovách odvolacieho konania rozhodol podľa § 396 CSP v spojení s § 52 CMP tak, že žiaden z účastníkov nemá nárok na náhradu trov odvolacieho konania, pretože neboli zistené dôvody na aplikáciu výnimky v zmysle § 55 CMP.

3. Proti uvedenému uzneseniu odvolacieho súdu podal otec maloletého (ďalej aj ako „dovolateľ“) dovolanie, prípustnosť ktorého vyvodzoval z § 420 písm. f/ CSP z dôvodu, že ide o rozhodnutie, ktorým sa konanie končí a odvolací súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

3.1. Uviedol, že rozhodnutie odvolacieho súdu trpí vadou zmätočnosti a to z dôvodu svojvoľného postupu odvolacieho súdu, svojvoľného vyhodnotenia vyjadrení účastníkov konania a ich svojvoľnou a selektívnou interpretáciou tak, aby závery posúdenia veci viedli výlučne k zastaveniu konania a formalistickému zbaveniu sa právomoci v prejednávanej veci. Poukázal na to, že odvolací súd absolútne prehliadal časovú a faktickú nadväznosť úkonov vykonaných otcom, ale najmä dohodu rodičov o tom, že maloletý sa bude počnúc februárom 2021 zdržiavať v starostlivosti otca na území Slovenskej republiky. Odvolací súd si osvojil tvrdenia matky o tom, že otec maloletého premiestnil maloletého na územie Slovenska neoprávnene, avšak prehliadol skutočnosť, že matka podala návrh na nariadenie návratu maloletého do U. až v mesiaci august 2021, t. j. až po niekoľkých mesiacoch, ktoré sa maloletý nachádzal s otcom na Slovensku. V tejto súvislosti poukázal na to, že od 04. júna 2020 prihlásil maloletého na trvalý pobyt na adrese F., maloletého taktiež prihlásil na verejné zdravotné poistenie a taktiež s ním absolvoval viaceré špecializované ale aj bežné odborné vyšetrenia. Od mája 2021 maloletý navštevuje MŠ L. a maloletého prihlásil do ZŠ J.. Vzhľadom na uvedené má za to, že maloletý sa na území Slovenskej republiky zdržiaval dlhodobo so súhlasom matky, začlenil sa tu do prostredia, predškolského zariadenia, do zdravotného systému, čím maloletý L. R. nadobudol obvyklý pobyt na území Slovenskej republiky a to momentom jeho premiestnenia na územie Slovenskej republiky na základe konsenzu oboch rodičov a jeho začlenenia, čím maloletý L. R. stratil obvyklý pobyt na území U..

3.2. Je toho názoru, že rozhodnutie odvolacieho súdu je predčasné, keď práve návratové konanie vedené na Okresnom súde Banská Bystrica pod sp. zn. 38P/150/2021, ktoré iniciovala matka maloletého rieši

otázku štátu obvyklého pobytu dieťaťa a jeho neoprávneného premiestnenia do iného štátu. A teda aj otázku, ktorý zo súdov týchto štátov má právomoc na konanie vo veciach týkajúcich sa maloletého. Otec maloletého uviedol, že matka s maloletým L. R. 27. augusta 2021 natrvalo opustila územie Slovenskej republiky a presťahovala maloletého na územie U., a to bez súhlasu otca a bez rozhodnutia príslušného súdu o nahradení súhlasu otca s jeho vystáňovaním. Otec zastáva názor, že mal. L. R. opakovane potvrdil svoj záujem zostať v starostlivosti otca a ostať žiť na Slovensku, napriek uvedenému sa však odvolací súd týmito skutočnosťami vôbec nevenoval.

3.3. Poukazom na čl. 3 a čl. 12 zák. č. 104/1991 Zb. Dohovoru o právach dieťaťa uviedol, že je potrebné pri rozhodovaní o právach dieťaťa zohľadniť ich najlepší záujem, čo sa v danom prípade nestalo, keď súd len formálne ukončil konanie. Dovolateľ navrhol, aby dovolací súd napadnuté uznesenie odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

4. Matka maloletého ani Úrad komisára pre deti písomné vyjadrenie k dovolaniu nepodali.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podal v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) účastník konania, v ktorého neprospech bolo rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), zastúpený advokátom (§ 429 ods. 1 CSP), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 443 CSP), skúmal, či sú splnené aj ďalšie podmienky dovolacieho konania a predpoklady prípustnosti.

6. Právo na súdnu ochranu nie je absolútne a v záujme zaistenia právnej istoty a riadneho výkonu spravodlivosti podlieha určitým obmedzeniam. Toto právo, súčasťou ktorého je bezpochyby tiež právo domáčať sa na opravnom súde nápravy chýb a nedostatkov v konaní a rozhodovaní súdu nižšieho stupňa, sa v civilnoprávnom konaní zaručuje len vtedy, ak sú splnené všetky procesné podmienky, za splnenia ktorých civilný súd môže konať a rozhodnúť o veci samej. Platí to pre všetky štádiá konania, vrátane dovolacieho konania (napr. rozhodnutie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. I. ÚS 4/2011).

7. Podľa § 419 CSP proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je prípustné dovolanie, ak to zákon pripúšťa. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné sú vymenované v § 420 a § 421 CSP.

8. V danom prípade prípustnosť dovolania dovolateľ odvodil z § 420 písm. f/ CSP, z ktorého vyplýva, že dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak sú nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

9. Základným a spoločným znakom všetkých rozhodnutí odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné podľa § 420 CSP je to, že ide buď o rozhodnutie vo veci samej alebo o rozhodnutie, ktorým sa konanie končí (porovnaj R 19/2017). Ak táto podmienka nie je splnená, dovolací súd už neposudzuje prípustnosť dovolania z hľadiska existencie dovolateľom namietanej vady zmatečnosti.

10. So zreteľom na práve uvedené preto dovolací súd skúmal, či napádané uznesenie odvolacieho súdu o neodkladnom opatrení v prejednávanej veci je rozhodnutím vo veci samej, prípadne rozhodnutím konečným, keďže len takáto povaha rozhodnutia by otvárala dovolaciemu súdu možnosť preskúmať prípustnosť dovolania podľa § 420 písm. f/ CSP a dospel k záveru, že v danom prípade prípustnosť podaného dovolania podľa § 420 písm. f/ CSP je daná.

11. Z obsahu spisu vyplýva, že bol podaný návrh otca na rozvod manželstva a úpravu výkonu rodičovských práv a povinností k mal. L. R. na čas po rozvode, vedený na Okresnom súde Trenčín pod. zn. 34P/19/2021 a následne podal otec návrh na nariadenie neodkladného opatrenia o úpravu výkonu rodičovských práv a povinností k mal. L. R. na čas do rozvodu manželstva, sp. zn. 31P/57/2021. Ide o dve nesúvisiace súdne konania, keďže v konaní o rozvod manželstva súd neupravuje

práva a povinnosti rodičov k maloletým deťom spätne na čas do rozvodu manželstva.

11.1. V prejednávanej veci odvolací súd potvrdil uznesenie súdu prvej inštancie, ktorým bolo vyhlásené, že Okresný súd Trenčín nemá právomoc vo veci konať a konanie bolo zastavené pre nedostatok právomoci súdov Slovenskej republiky vo veci konať v zmysle § 9 a § 161 ods. 2 CSP. V danom prípade tak ide o rozhodnutie súdu, ktorým sa konanie končí, nakoľko súd prvej inštancie neodkladné opatrenie nenariadil, t. j. vecne neprejednal a vec tak bola skončená z procesných dôvodov bez meritórneho prejednávania (t. j. pre existenciu prekážky vecného prejednávania odôvodňujúcu zastavenie konania), preto je dovolanie podľa § 420 písm. f/ CSP prípustné.

12. Pod porušením práva na spravodlivý súdny proces z hľadiska § 420 písm. f/ CSP treba rozumieť taký procesný postup súdu, ktorým súd zasiahol do ústavou, resp. Dohovorom o ochrane ľudských práv a základných slobôd garantovaných práv dovolateľa, v dôsledku čoho bolo dovolateľovi znemožnené domáhať sa práva na súdnu ochranu prostriedkami, ktoré mu zákon priznáva. Ide napr. o právo na verejné prejednanie sporu za prítomnosti strán sporu, právo vyjadriť sa ku všetkým vykonaným dôkazom, právo na zastúpenie zvoleným zástupcom, právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, na predvídateľnosť rozhodnutia, na zachovanie rovnosti strán v konaní, na relevantné konanie súdu spojené so zákazom svojvoľného postupu a so zákazom denegatio iustitiae (odmietnutie spravodlivosti).

13. Judikatúra najvyššieho súdu už za právnej úpravy účinnej do 30. júna 2016 dospela k záveru, že o znemožnenie realizácie procesných oprávnení ide tiež v prípade procesne nesprávneho postupu súdu, v rámci ktorého sa z určitého dôvodu odmietol zaoberať meritom veci (odmietol podanie alebo konanie zastavil alebo odvolací súd odmietol odvolanie), hoci procesné predpoklady pre taký postup neboli dané (viď R 23/1994, R 82/2002 a R 4/2003). Nadväzujúc na tento záver treba podľa súčasnej právnej úpravy za zásah do práva na spravodlivý súdny proces považovať aj rozhodnutie súdu o zastavení konania pre nedostatok právomoci súdu na konanie, ak pre takéto rozhodnutie neboli splnené zákonom stanovené podmienky, lebo takýmto rozhodnutím sa žalobcovi odopiera právo na nariadenie neodkladného opatrenia (porovnaj uznesenie najvyššieho súdu z 18. marca 2010 sp. zn. 3 Cdo 141/2008).

14. Z obsahu dovolania vyplýva, že otec v súvislosti s použitým dovolacím dôvodom podľa § 420 písm. f/ CSP tvrdí, že rozhodnutie odvolacieho súdu trpí vadou zmätočnosti a to z dôvodu svojvoľného vyhodnotenia vyjadrení účastníkov konania tak, aby závery posúdenia veci viedli výlučne k zastaveniu konania a formalistickému zbaveniu sa právomoci v prejednávanej veci.

15. V súvislosti s namietaným porušením, dovolací súd uvádza, že právomoc súdu je jednou z procesných podmienok konania, splnenie ktorej musí súd vždy ex offio skúmať, aby mohol vo veci konať.

16. Podľa § 9 CSP, ak spor alebo vec nepatrí do právomoci súdu Slovenskej republiky, súd konanie bezodkladne zastaví.

17. Podľa § 161 ods. 1, 2 CSP, ak tento zákon neustanovuje inak, súd kedykoľvek počas konania prihliada na to, či sú splnené podmienky, za ktorých môže konať a rozhodnúť (ďalej len „procesné podmienky“). Ak ide o nedostatok procesnej podmienky, ktorý nemožno odstrániť, súd konanie zastaví.

18. Procesné podmienky predstavujú základné procesné predpoklady, aby súd mohol rozhodnúť vo veci samej. Nedostatok procesnej podmienky spôsobuje tzv. vadu konania, ktorá z hľadiska následku na prebiehajúce civilné konanie, môže byť odstrániteľná alebo neodstrániteľná. V súlade s princípom arbitrárneho poriadku (jednotnosti konania), súd je povinný skúmať procesné podmienky počas celého konania, v ktoromkoľvek jeho štádiu, pričom konaním sa rozumie jeden celok od momentu jeho začatia až do právoplatného skončenia. Z dikcie § 9 CSP je zrejmé, že nedostatok právomoci súdu predstavuje vždy neodstrániteľnú vadu konania s nevyhnutným následkom vo forme uznesenia o zastavení súdneho konania, vydanie ktorého musí po zistení nedostatku právomoci nasledovať bezodkladne (ktorý pojem v zmysle výkladového pravidla podľa čl. 3 CSP je treba vykladať ako „okamžite“).

19. Podľa čl. 1 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, Slovenská republika uznáva a dodržiava všeobecné pravidlá medzinárodného práva, medzinárodné zmluvy, ktorými je viazaná, a svoje ďalšie medzinárodné záväzky.

20. Podľa čl. 7 ods. 2 druhej vety Ústavy Slovenskej republiky, právne záväzné akty Európskych spoločenstiev a Európskej únie majú prednosť pred zákonmi Slovenskej republiky.

21. Právomoc civilných slovenských súdov vo veci dovolateľa je nevyhnutné posúdiť podľa nariadenia Rady (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 o príslušnosti a uznávaní a výkone rozhodnutí vo veciach manželských a vo veciach rodičovskej zodpovednosti a o zrušení nariadenia (ES) č. 1347/2000 (ďalej aj „nariadenie“ alebo „nariadenie Brusel IIa“), ktoré po pristúpení Slovenskej republiky do EÚ nadobudlo platnosť aj na území Slovenskej republiky, a stalo sa tak v Slovenskej republike priamo uplatniteľným právnym predpisom EÚ, ktorý má prednosť pred aplikáciou národného (slovenského) práva.

21.1. Právomoc súdov členských štátov v otázkach rodičovských práv a povinností je upravená v čl. 8 a nasl. nariadenia. Podľa čl. 8 nariadenia, súdy členského štátu majú právomoc vo veciach rodičovských práv a povinností k dieťaťu, ktoré má obvyklý pobyt v tomto členskom štáte v čase začatia konania s výhradou ustanovení článkov 9, 10 a 12. Článok 9 nariadenia pritom upravuje zachovanie právomoci pôvodného obvyklého pobytu dieťaťa, keď sa dieťa oprávnenne presťahuje z jedného členského štátu do iného členského štátu a nadobudne tam nový obvyklý pobyt a článok 10 nariadenia upravuje zachovanie právomoci súdov členského štátu, v ktorom malo dieťa svoj obvyklý pobyt bezprostredne pred svojím neoprávneným premiestnením alebo zadržaním (v spojení s čl. 2 bod 11 nariadenia) v prípadoch únosu dieťaťa, jeho neoprávneného premiestnenia alebo zadržiavania, až kým dieťa nenadobudne obvyklý pobyt v inom členskom štáte a je súčasne splnená jedna z podmienok uvedených v písm. a/ alebo b/ tohto článku 10 nariadenia.

22. Pokiaľ ide o pojem obvyklé bydlisko, ESD pri výklade článku 8 Nariadenia Brusel IIa v rozsudku vo veci C-523/07 a článkov 8 a 10 Nariadenia v rozsudku C-497/10 PPU (Mercredi), konštatoval, že Nariadenie neobsahuje žiadnu definíciu tohto pojmu, a dospel k záveru, že jeho zmysel a dosah musia byť určené najmä s ohľadom na cieľ vyplývajúci z odôvodnenia č. 12 Nariadenia, podľa ktorého sú pravidlá pre určenie právomoci, ktorá stanovuje, formulované s ohľadom na najlepší záujem dieťaťa, a najmä na blízkosť.

23. V týchto rozsudkoch ESD tiež uviedol, že obvyklé bydlisko dieťaťa musí vnútroštátny súd určiť s prihliadnutím na všetky konkrétne skutkové okolnosti v každom jednotlivom prípade; okrem fyzickej prítomnosti dieťaťa v členskom štáte musí aj z ďalších skutočností vyplývať, že táto prítomnosť nemá v žiadnom prípade iba dočasnú alebo príležitostnú povahu, a že bydlisko dieťaťa zodpovedá miestu, ktoré vykazuje určitú mieru integrácie dieťaťa v rámci sociálneho a rodinného prostredia. Medzi kritériami, na základe ktorých prináleží vnútroštátnemu súdu určiť miesto obvyklého bydliska dieťaťa, treba uviesť najmä podmienky a dôvody pobytu dieťaťa na území členského štátu (bod 44. rozsudku vo veci C-523/07, bod 48 rozsudku vo veci Mercredi). Okrem toho v bodoch 51. až 56. rozsudku Mercredi ESD upresnil, ktoré skutočnosti treba najmä zohľadniť, ak je dieťa malé, a to tak, že prostredím dieťaťa nízkeho veku je spravidla predovšetkým rodinné prostredie tvorené osobou alebo osobami, s ktorými dieťa žije, ktoré ho skutočne opatrujú a starajú sa oň; takéto dieťa nutne zdieľa sociálne a rodinné prostredie s blízkymi osobami, na ktorých je závislé.

24. Z citovaných záverov, ku ktorým dospel ESD pri výklade pojmu obvyklé bydlisko dieťaťa v zmysle článkov 8 a 10 nariadenia, vyplýva, že toto bydlisko zodpovedá miestu, ktoré vykazuje určitú mieru integrácie dieťaťa v rámci sociálneho a rodinného prostredia, pričom, pokiaľ ide o dieťa útleho veku, ide o rodinné prostredie tvorené osobou či osobami, s ktorými dieťa žije, ktoré ho skutočne opatrujú a starajú sa oň. V tomto ohľade treba na účely rozlíšenia medzi obvyklým bydliskom a iba dočasnou prítomnosťou zdôrazniť, že pobyt musí obvykle určitý čas trvať, aby sa vyznačoval dostatočnou mierou stálosti. Nariadenie však nestanovuje žiadnu minimálnu dobu pobytu. Na presun z obvyklého bydliska je predovšetkým potrebná vôľa dotyčného zriadiť si tu trvalé alebo obvyklé centrum svojich záujmov s úmyslom priznať tomuto miestu stálu povahu.

25. Taktiež je potrebné uviesť, že pojem „obvyklý pobyt“ nemožno stotožňovať s pojmom trvalý pobyt (aj keď je spravidla s trvalým pobytom totožný), ani s pojmom bydlisko. Všeobecne sa ním chápe pobyt, kde sa chce osoba zdržiavať, kde sa reálne, fyzicky väčšinu roka nachádza, kde je centrum jej záujmu (práca, škola). Súd pri posúdení otázky, či má osoba obvyklý pobyt na území určitého štátu, musí brať do úvahy všetky relevantné skutočnosti konkrétneho prípadu. V prípade maloletého, kde sa zdržuje na základe dohody rodičov alebo iných rozhodných skutočností. Dočasné, či protiprávne opatrenie jedného z rodičov na pobyte dieťaťa bez ďalšieho nič nemenia. Ako už bolo vyššie uvedené, pojem „obvyklý pobyt dieťaťa“ vyložil Súdny dvor vo svojom rozsudku z 22. decembra 2010 vo veci Barbara Mercredi/Richard Chaffe tak, že samotné presťahovanie sa do iného štátu nezakladá samo osebe, automaticky obvyklý pobyt maloletého, premiestneného bez súhlasu druhého rodiča, resp. dohody rodičov.

26. Zo znenia nariadenia v súvislosti s preskúmanou vecou vyplýva, že za rozhodujúce kritérium pre určenie právomoci súdov členských štátov v občianskych veciach, ktoré sa vzťahujú na výkon rodičovských práv a povinností sa považuje jednak obvyklý pobyt dieťaťa a jednak posúdenie, či došlo k oprávnenému presťahovaniu maloletého z jedného členského štátu do iného členského štátu, alebo jeho neoprávnenému premiestneniu alebo zadržiavaniu. Na základe uvedeného je preto pre posúdenie otázky, či súdy Slovenskej republiky majú v preskúmanej veci právomoc konať aj po presťahovaní, resp. premiestnení (zadržiavaní) maloletého na Slovensko, podstatným posúdenie, kde je obvyklý pobyt maloletého v spojení s tým, či došlo k oprávnenému presťahovaniu maloletého otcom na Slovensko, alebo jeho neoprávnenému premiestneniu (zadržiavaniu).

27. V preskúmanej veci je nepochybné, že maloletý mal do momentu premiestnenia sa s otcom na Slovensko, obvyklý pobyt v U. republike. Matka v konaní namietala neoprávnené premiestnenie maloletého na Slovensko, ku ktorému premiestneniu podľa jej podaní nedala súhlas, ani nedošlo medzi ňou a otcom maloletého k dohode o vysťahovaní maloletého na Slovensko, čo v konečnom dôsledku preukazuje aj samotné podanie žaloby vedenej na Okresnom súde Banská Bystrica pod sp. zn. 38P/150/2021, ktoré iniciovala matka maloletého, a ktoré rieši otázku neoprávneného premiestnenia maloletého na Slovensko.

28. Súd prvej inštancie správne vymedzil jurisdikčný hraničný určovateľ vo vzťahu ku konaniu o nariadenie neodkladného opatrenia ohľadne starostlivosti o mal. L. R. podľa Nariadenia Brusel IIa, a to obvyklé bydlisko maloletého dieťaťa. Oba súdy mali za to, že obvyklý pobyt maloletého možno jednoznačne určiť podľa čl. 8 Nariadenia Brusel II, keď pritom vzali do úvahy všetky relevantné skutočné okolnosti posudzovanej veci. Maloletý sa od narodenia (H.) nepretržite zdržiaval s rodičmi v spoločnej domácnosti v U. republike, kde rodičia maloletému vytvárali niekoľko rokov rodinné zázemie s predpokladaným trvaním do budúcnosti (kúpa modulového domu v októbri roku 2000). Maloletý v U. navštevoval materskú školu a bola mu poskytovaná aj odborná pomoc v dôsledku diagnostikovaného atypického autizmu. Z uvedeného tak vyplýva, že rodina, v ktorej bol maloletý L. R. vychovávaný, má materiálne i sociálne zázemie v U. republike. Po nezhodách medzi rodičmi maloletého a po odchode otca zo spoločnej domácnosti v januári 2021 z U., otec následne vo februári 2021 premiestnil maloletého na územie Slovenskej republiky, avšak udialo sa to bez súhlasu matky, pričom matka odviezla maloletého naspäť do U. v apríli 2021. K ďalšiemu premiestneniu maloletého na územie Slovenska zo strany otca bez dohody s matkou došlo v období od mája 2021 do augusta 2021. Aj keď otec uviedol, že sa tak stalo so súhlasom matky, toto tvrdenie súdu žiadnym spôsobom nepreukázal a ani neuviedol konkrétne okolnosti, z ktorých by bolo možné usúdiť, že ide o spoločný úmysel rodičov. Správne súd prvej inštancie uviedol, že takéto krátkodobé premiestnenie maloletého na územie Slovenskej republiky zo strany otca v uvedenom rozmedzí, bez vytvorenia bližších a trvalejších sociálnych a rodinných väzieb a bez dlhodobého pobytu s predpokladaným stabilným trvaním, nie je spôsobilé vyvolať zmenu obvyklého pobytu maloletého.

29. Vzhľadom k zisteným skutočnostiam, možno uzatvoriť že v prejednávanej veci existuje miesto pobytu maloletého, ktoré sa vyznačuje potrebnou mierou stálosti pobytu, potrebné na vyvodenie záveru

o takej miere integrácie dieťaťa v rámci sociálneho a rodinného prostredia, ktorej prípadnú zmenu by maloletý mohol subjektívne pociťovať ako ujmu. Definíciu pojmu obvyklé bydlisko maloletého L. R. v zmysle Nariadenia Brusel IIa zodpovedá miesto jeho bydliska s matkou v U. republike.

30. Z vyššie uvedeného vyplýva, že pokiaľ súd prvej inštancie dospel k záveru, že v danej veci nie je daná právomoc (medzinárodná príslušnosť) slovenských súdov vec prejednať a rozhodnúť, je tento záver správny, a nastali tak z dôvodu nedostatku právomoci súdov Slovenskej republiky podmienky na zastavenie konania podľa § 9 v spojení s § 161 ods. 2 CSP pre neodstrániteľný nedostatok podmienky konania.

31. Ak otec maloletého namietal, že odvolací súd absolútne prehliadal časovú a faktickú nadväznosť úkonov vykonaných otcom, ale najmä dohodu rodičov o tom, že maloletý sa bude počnúc februárom 2021 zdržiavať v starostlivosti otca na území Slovenskej republiky, táto dovolacia námietka otca nie je dôvodná, pretože odvolací súd uviedol, že krátkodobé svojvoľné premiestnenie maloletého na územie Slovenskej republiky zo strany otca vo februári 2021 nie je spôsobilé zmeniť dlhodobu vytvorený obvyklý pobyt maloletého v U. a jeho sociálno-rodinné zázemie a väzby. Z uvedeného tak vyplýva, že súd pri zisťovaní obvyklého pobytu maloletého v zmysle čl. 8 ods. 1 Nariadenia Brusel IIa posudzoval jednotlivé obdobia života maloletého L. R. a to najmä z hľadiska jeho zaradenia do sociálneho a rodinného života na danom území a dospel k záveru, že z porovnania trvania dĺžky pobytu maloletého v U. a na Slovensku je zrejmé, že maloletý sa od svojho narodenia zdržiaval v U. republike dlhší čas a prevažnú časť svojho života, a mal tam vybudované stabilnejšie výchovné zázemie. Rovnako oba sudy zhodne konštatovali absenciu dohody rodičov o premiestnení maloletého L. R. z U. na územie Slovenska, nakoľko otec maloletého tak urobil bez súhlasu matky a tá bola následne nútená si podať návrh na návratové konanie na Okresnom súde Banská Bystrica a skutočnosť, že tento návrh podala až s určitým časovým odstupom neznamená, že to nahrádza jej súhlas s pobytom maloletého L. R. na Slovensku.

32. Ani ďalšia dovolacia námietka otca, že ide o predčasné rozhodnutie a súd prvej inštancie mal konanie prerušiť z dôvodu, že sa na Okresnom súde Banská Bystrica vedie návratové konanie pod sp. zn. 38P/150/2021, v ktorom sa rieši otázku štátu obvyklého pobytu dieťaťa a jeho neoprávneného premiestnenia do iného štátu nie je dôvodná, nakoľko ide o dve samostatné procesné konania, v ktorých sudy skúmajú svoju právomoc „ex officio“ pri rozdielnej právnej úprave. Vychádzajúc z dikcie ustanovenia § 123 a nasl. CMP je zrejmé, že návratové konanie má osobitným režim, v ktorom je potrebné vykonať dokazovanie len v rozsahu na zistenie, či premiestnenie alebo zadržanie bolo neoprávnené, a či nie je daný niektorý z dôvodov na nenariadenie návratu maloletého dieťaťa, vychádzajúc pritom z Dohovoru o občianskoprávných aspektoch medzinárodných únosov detí z 25. októbra 1980 (ďalej ako „Haagsky dohovor“), doplnený ustanoveniami nariadenia Brusel IIa.

33. V danom prípade je dovolací súd názoru, že sudy pri rozhodovaní o právach dieťaťa zohľadnili jeho najlepší záujem, a z ich strany dodržaním procesných podmienok konania nedošlo k formálnemu ukončeniu konania.

34. Z týchto dôvodov dospel najvyšší súd k záveru, že v konaní nedošlo k procesnej vade zmätočnosti namietanej otcom maloletého L. R.; prípustnosť jeho dovolania preto z § 420 písm. f/ CSP nevyplyva.

35. Najvyšší súd procesne neprípustné dovolanie otca maloletého L. R. odmietol podľa ustanovenia § 447 písm. c/ CSP.

36. O nároku na náhradu trov dovolacieho konania najvyšší súd rozhodol podľa § 52 CMP tak, ako je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia.

37. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.